

Методология за определяне на подпомагането по интервенция „Опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство”¹

Определянето на равнищата на подпомагане в България е извършено с помощта на модел за оценка на направените допълнителни разходи и пропуснати ползи, съобразно посочените направления за подпомагане по схемата и на основа конкретните, допустими и изискуеми дейности. Методологията на изчисленията е в съответствие с Регламент (ЕС) 2021/2115 и се базира на предоставените фишове за разписаната интервенция от страна на МЗМ. Съгласно чл.70 от регламента за стратегическите планове плащанията покриват задължения, които: а) надхвърлят съответните законоустановени изисквания за управление и стандартите за ДЗЕС; б) надхвърлят съответните минимални изисквания за използване на торове и на продукти за растителна защита, или за хуманно отношение към животните, както и съответните други задължителни изисквания, установени в националното право и в правото на Съюза; в) надхвърлят условията, установени за поддържането на земеделските площи в съответствие с член 4, параграф 2.

Методологичният подход на изчисленията стъпва на конкретизирането и остойностяването на направените допълнителни разходи и пропуснати ползи, произтичащи от поетите задължения, като се вземат предвид определените целеви стойности. Плащането е годишно на хектар допустима земеделска земя. За калкулирането на допълнителните разходи е приложен способа, посочен в чл. 70, т. 4, а именно определянето им като плащания, които ще се отпускат въз основа на допълнително направените разходи и пропуснатите приходи, произтичащи от задължения, като се вземат предвид определените целеви стойности. Плащането може да покрива и транзакционните разходи.

Калкулирането и определянето на стойността на производствените и икономически показатели се базира на официални източници на ценова и пазарна информация като Министерство на земеделието, отдел „Агростатистика“ и Национален статистически институт. Използвани са и данни от научно-изследователски разработки и други реферирани публикации, както и експертни оценки, основно там, където липсват официални данни. Ползвана е и базата данни от проектното моделиране, събрана от Центъра за икономически изследвания в селското стопанство – САРА и в Институт по аграрна икономика. Референтният период обхваща 3 последователни години 2018-2020, като с оглед на значителната динамика на икономическите променливи през последната 2021 година е направена частична актуализация, специално при цените на продукцията и на влаганите суровини и материали. Логическата линия на изчисленията, залегнала в методологическия подход за определяне на подпомагането по интервенцията се основава на допускането, че отглеждането и съхранението на застрашените от изчезване местни сортове изисква по-високи разходи, но генерира по-ниска възвръщаемост в сравнение с т.нар. конвенционални сортове. Поради тази причина и от гледна точка на икономическия интерес на земеделските стопани те не са приоритетни за отглеждане и са застъпени основно в земеделски стопанства със специфична ориентация и специализация и

¹ Преглед и обосновка проф. Светлана Александрова, преизчисляване - доц. Божидар Иванов

научно-изследователските институти. Специфичното при всички видове култури е, че при тях добивите са значително по-ниски в сравнение с конвенционалните сортове, като производствените разходи също са по-ниски, но това води до пропуснати ползи. Определянето на компенсаторното плащане се свежа до изчисляване на брутните маржове при конвенционалните сортове на производство и на брутните маржове при сортовете от групата на застрашените от изчезване местни сортове за съответната група. Разликата между тях отразява пропуснатите ползи за производителите.

Интервенцията въвежда връзки с условността по отношение спазването на законовите изисквания за управление (ЗИУ), съгласно законодателството на Съюза и стандартите на ДЗЕС, неразделна част от система от предварителни условия, както и национални стандарти. Агроекологичните ангажименти надхвърлят минималните изисквания за използване на торове и ПРЗ, както и задължителни изисквания, установени в националното законодателство.

Подходът за изчисляване на актуализацията е като компенсаторно плащане, в съответствие с разпоредбите на чл. 82 от Регламент (ЕС) 2021/2115. Поради факта, че в отделните видове култури са разпространени и включени различни сортове, определени като застрашени, изчисленията са правени на основата на най-значимите и представителни, които са избрани като референтни.

Алгоритъмът включва следните показатели, изчислени по отделни групи култури:

Брутен марж на конвенционални полски култури, трайни насаждения, зеленчуци, ароматни и медицински култури - представлява разлика между брутната продукция и променливите разходи, направени на базата на технологични и количествени карти за съответните видове култури. По отношение на производството и изчисляване на брутната продукция и производствените разходи са използвани научни данни и резултати, предоставени от специализираните научно-изследователски институти, както и експертни оценки и маркетингови проучвания сред отделните дистрибутори и търговци на материали и продукти от разглежданите направления. Използвани са и данни от Системата за земеделска счетоводна информация и базата данни от проектното моделиране, събрана от Центъра за икономически изследвания в селското стопанство – САРА и в Институт по аграрна икономика.

Добив при застрашени от изчезване полски сортове, трайни насаждения, зеленчуци, ароматни и медицински култури, тревни култури - използвани са научни данни и резултати, предоставени от специализираните научно-изследователски институти, както и експертни оценки, поради спецификата на растенията.

Средна цена на продукцията от полски сортове, трайни насаждения, зеленчуци, ароматни и медицински култури, тревни култури – използвани са както официални данни на НСИ, Системата за земеделска счетоводна информация и базата данни от проектното моделиране, събрана от Центъра за икономически изследвания в селското стопанство – САРА и в Институт по аграрна икономика, така и данни от проведени маркетингови проучвания сред отделните дистрибутори и търговци и експертни оценки.

Разходи за семена и засяване на полски култури, годишни разходи по засаждане и създаване на трайни насаждения, за отглеждане на разсад при зеленчуци, за засаждане и създаване на ароматни и медицински култури и тревни

култури—използвани са данни от Системата за земеделска счетоводна информация, НСИ, както и от технологични карти, разработени по информация от научно-изследователски институти и експертни оценки.

Разходи за торене – по научни данни от изследователските институти за препоръчителните норми на торене и торове. Остойностяването е извършено на основа ценова информация, събрана чрез пазарни проучвания, както и по данни от Системата за земеделска счетоводна информация.

Разходи за механизирани услуги при всички видове култури – изчислени са на основа разработени подробни технологични карти и експертни оценки. Ценовата информация е с източници Системата за земеделска счетоводна информация и проведени проучвания.

Разходи за растителна защита при полски култури, трайни насаждения, зеленчуци, ароматни и медицински култури - изчислени са на основа разработени подробни технологични карти и експертни оценки. Ценовата информация е с източници Системата за земеделска счетоводна информация и проведени проучвания.

Разходи за напояване при трайни насаждения, зеленчуци и ароматни и медицински култури – по данни от научни изследвания, експертни оценки и технологични карти.

Разходи за семена, за отглеждане на разсад, за разсаждане при отглеждане на зеленчуци –предвидени са двата варианта на производство на зеленчуци – чрез директно засяване на семена и чрез засаждане на достигнали определена фаза на развитие разсадни растения. Разходите са изчислени на основа технологични карти и експертни оценки, при използване на информация от научно-изследователските институти и научни публикации. Остойностяването е извършено по данни от Системата за земеделска счетоводна информация и НСИ.

Годишни разходи по засаждане и създаване на трайни насаждения—включват годишна част от първоначалните инвестиционни разходи за създаване на овощни насаждения и лозя. Данните са по изчисления от технологични карти, експертни оценки и информация от научни публикации и научно-изследователски институти. Стойностната оценка стъпва и на информация от Системата за земеделска счетоводна информация и НСИ.

Разходи за поддръжка на насаждението до влизане в плододаване—включени са осреднени данни за необходимата издръжка на насажденията от овощни култури и лозя през непродуктивния им период. Изчисленията се основават на технологични карти, експертни оценки и информация от научно-изследователски институти. Остойностяването е съобразено с данните от Системата за земеделска счетоводна информация.

Разходи за годишна подготовка за плододаване при трайни насаждения – включени са предимно разходите за труд по извършването на необходимите агротехнически мероприятия през периода на вегетация на растенията. Изчисленията се основават на технологични карти, експертни оценки и информация от научно-изследователски институти. Остойностяването е съобразено с данните от Системата за земеделска счетоводна информация.

Годишни разходи по засаждане и създаване на ароматни и медицински култури – включват годишна част от разходите за подготовка на площта и агротехническите мероприятия по засаждане на насажденията. Данните са по изчисления от технологични карти, експертни оценки и информация от научни публикации и научно-изследователски институти. Стойностната оценка стъпва и на информация от Системата за земеделска счетоводна информация и НСИ.

Разходи за поддръжка на насаждението от ароматни и медицински култури до влизане в плододаване - включени са осреднени данни за необходимата издръжка на насажденията от през периода до встъпването им в плододаване. Изчисленията се основават на технологични карти, експертни оценки и информация от научно-изследователски институти.

Разходи за подготовка за плододаване на насаждения от ароматни и медицински култури – включват специфични според технологията на отглеждане агротехнически мероприятия, изискващи ръчен труд. Изчисленията се основават на технологични карти, експертни оценки и информация от научно-изследователски институти.

Брутен марж на застрашени от изчезване полски култури, трайни насаждения, зеленчуци, ароматни и медицински култури, - представлява разлика между брутната продукция и променливите разходи, изчислени на базата на технологични и количествени карти за съответните видове култури. Използвани научни данни и резултати, предоставени от специализираните научно-изследователски институти, както и експертни оценки и маркетингови проучвания сред отделните дистрибутори и търговци на материали и продукти от разглежданите направления. Използвани са и данни от Системата за земеделска счетоводна информация и базата данни от проектното моделиране, събрана от Центъра за икономически изследвания в селското стопанство – САРА и в Институт по аграрна икономика. Специфичното при застрашените сортове е, че тяхната технология на отглеждане включва по-високи разходи на труд в сравнение с конвенционалните сортове, поради което и разходите за труд в производството са включени и те обикновено съставляват по-висок процент от общата структура на разходите.

Алгоритъмът за изчисляване на компенсаторното плащане е представен в таблица 1.

Таблица 1. Алгоритъм за определяне на компенсаторно подпомагане по направление „Задължения в областта на околната среда и климата и други задължения в областта на управлението“, специфицирана като интервенция „Опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство”

Опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство			
	Номер	Мерни единици	Стойност
Полски култури			
Брутен марж на конвенционални полски култури	1	лв/ха	1488
Добив при полски застрашени сортове	2	т/ха	2,4
Средна цена полски култури	3	лв/т	650

Разходи за семена и засяване	4	лв/ха	230
Разходи за торене	5	лв/ха	250
Разходи за механизирани услуги	6	лв/ха	280
Разходи за препарати	7	лв/ха	110
Брутен марж на полски застрашени сортове	8=2*3-4-5-6-7	лв/ха	690
Общо компенсаторно плащане за полски сортове ГФ	9=1-8	лв/ха	798,00
	10=9/1,95583	евро/ха	408,01
Трайни насаждения			
Брутен факторен марж на конвенционални трайни насаждения	1	лв/ха	3625
Добив при трайни застрашени сортове	2	т/ха	13,5
Средна цена трайни култури	3	лв/т	880,00
Годишни разходи по засаждане и създаване	4	лв/ха	620,00
			1000
Разходи за торене	5	лв/ха	
Разходи за механизирани услуги	6	лв/ха	950,00
Разходи за годишна подготовка за плододаване	7	лв/ха	550,00
Разходи за препарати	8	лв/ха	650,00
Разходи за напояване	9	лв/ха	1200,00
			4900,00
Допълнителни разходи за труд	10	лв/ха	
Брутен факторен марж на застрашени сортове трайни	11=2*3-4-5-6-7-8-9-10	лв/ха	2010,00
Общо компенсаторно плащане за трайни насаждения	12=1-11	лв/ха	1615,00
	13=12/1,95583	евро/ха	825,73
Зеленчуци			
Брутен факторен марж при конвенционални зеленчуци	1	лв/ха	3950,00

Добив при зеленчуци ГФ	2	т/ха	13,5
			880,00
Цена на зеленчуци	3	лв/ха	
			1750,00
Отглеждане на разсад и семена	4	лв/ха	
Разходи за торене	5	лв/ха	900,00
Разходи за механизирани услуги	6	лв/ха	950,00
Разходи за препарати	7	лв/ха	700,00
Разходи за вода	8	лв/ха	1400,00
Допълнителни разходи за труд	9	лв/ха	4100,00
Брутен факторен марж на зеленчуци ГФ	10=2*3-4-5-6-7-8-9	лв/ха	2080,00
Общо компенсаторно плащане за зеленчуци ГФ	11=1-10	лв/ха	1870
			956,12
	12=11/1,95583	евро/ха	
Ароматни и медицински ГФ			
Брутен марж при конвенционални ароматни	1	лв/ха	2040,00
Добив ароматни култури	2	т/ха	2,0
			2700,00
Цена на ароматни ГФ	3	лв/т	
Годишни разходи по засаждане и създаване на насаждението	4	лв/ха	433,00
Разходи за торене	5	лв/ха	750,00
Разходи за механизирани услуги	6	лв/ха	850,00
Разходи за подготовка за плододаване	7	лв/ха	400,00
Разходи за препарати за РЗ	8	лв/ха	450,00
Разходи за поддръжка на насаждението до влизане в плододаване	9	лв/ха	280,00
Разходи за вода	10	лв/ха	550,00
Допълнителни разходи за труд ароматни	11	лв/ха	1300,00
			387,00
Брутен марж на ароматни ГФ	12=2*3-4-5-6-7-8-9-10	лв/ха	
Общо компенсаторно плащане за ароматни и медицински ГФ			1653,00
	12=1-11	лв/ха	
	13=12/1,95583	евро/ха	845,34